

tento spor za prázdninový a odmítl odvolání žalované pro opožděnost.

Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 24. ledna 1931, čj. R I 1046/30. Jiří Štross.

Rozhodl-li procesní soud pravoplatně, že jest pořad práva přípustný, jsou tímto výrokem vyšší soudy vázány a nemohou se již touto otázkou z moci úřadu obírat. Mohou však samy od sebe rozhodnouti ještě neřešenou otázku nezhojitelné nepříslušnosti procesního soudu. — Zákon ze dne 2. listopadu 1928, č. 4 Sb. z. a n. má na mysli jen nároky veřejnoprávní. — Nárok státu proti rodičům na zaplacení t. zv. rodičovské vojenské taxy jest nárokem veřejnoprávním. Byla-li však taxa vydobyta na jiné osobě, která podle veřejnoprávních předpisů nebyla povinna taxu zaplatiti, jest její nárok proti státu na vrácení zaplacené částky pro bezdůvodné obohacení nárokem soukromoprávním.

Krajský soud civilní v P. nevyhověl námitce nepřipustnosti pořadu práva, provedl řízení a rozhodl rozsudkem, že žalobu pro ten čas zamítá. Odvolací soud odmítl žalobu pro nepřipustnost pořadu práva. Nejvyšší soud nevyhověl rekursu žalobcovu, ale opravil usnesení odvolacího soudu v ten smysl, že se žaloba odmítá pro věcnou nepříslušnost krajského soudu.

Z důvodů nejvyššího soudu: K lepšímu porozumění věci jest vhodné stručně předeslati tento nesporný skutkový děj: Politický úřad předepsal matce obou žalobců za léta 1917 až 1920 t. zv. vojenskou rodičovskou taxu (§ 1, č. 3 a § 5 zák. ze dne 10. února 1907, č. 30 ř. z. a k tomu vládní nařízení ze dne 3. září 1920, č. 506 Sb. z. a n. a zrušující zákon ze dne 29. září 1924, č. 231 Sb. z. a n.). Politická exekuce zůstala proti matce bez výsledku. Poté byla vedena politická exekuce k vydobytí těchže dávek proti dvěma jejím synům — nyníjším to žalobcům —, kteří zaplatili vymáhané částky, aby zabránili dražbě svršků jim zabaveným. V nyníjším sporu domáhají se žalobci na Československém státu vrácení zaplacených částek v celkové částce 2123 Kč, každý z jedné polovice, pro bezdůvodné obohacení eráru a podali žalobu u krajského soudu civilního v Praze, opřevše jeho příslušnost o § 1 zákona ze dne 2. listopadu 1918, č. 4 Sb. z. a n. Žalovaný stát ohlásil při prvním roku námitky věcné nepříslušnosti a nepřipustnosti pořadu práva, vzal však v žalobní odpovědi první námitku zpět, a provedl jen po podrobném vylíčení skutkového stavu a běhu správního řízení druhou námitku, a to podstatně v ten rozum, že jde o veřejnou dávku, že nárok státu na tuto dávku je veřejnoprávní, že stát vystupoval i proti žalobcům při vymáhání vojenské taxy jako nadřízený subjekt, nadaný mocí vrchnostenskou, že veškeré právní poměry vzešlé z tohoto důvodu mezi žalobci a státem — tedy i nárok na vrácení žalované částky —

jsou povahy veřejnoprávní a že o nich podle § 1 j. n. nemohou rozhodovati řádné soudy.

Hned tu jest podotknouti, což bude později blíže vyloženo, že zákon č. 4/1918 zřídil vedle řádného pořadu práva ještě také mimořádný soudní pořad pro nároky proti státu, nebo jednotlivým jeho zemím, pokud o nároku nepřísluší rozhodovati nejvyššímu správnímu soudu podle § 2, č. 6 zákona ze dne 2. listopadu 1918, č. 3 Sb. z. a n. a že také v souzeném případě byla příslušnost dovolaného soudu opřena právě o zákon č. 4/1918.

Procesní soud zamítl námitku nepřipustnosti pořadu práva usnesením pojatým do prvního odstavce rozsudkového výroku (§ 261, odst. 2. c. ř. s.), ale současně zamítl v odstavci druhém také žalobu pro ten čas. Z tohoto rozsudku podali jen žalobci odvolání, v němž se přirozeně obírali jen meritem sporu a nikoli zamítnutou námitkou odpůrcovou o nepřipustnosti pořadu práva. Žalovaná strana nepodala rekurs do usnesení zamítajícího jeho zmíněnou námitkou, ač by tak podle § 261, odst. 3., § 514, odst. 1. c. ř. s. a stálé praxe nejvyššího soudu a též již dřívějšího nejvyššího soudu ve Vídni byla učiniti mohla (srv. na př. reportorium nálezů č. 910 sb. Nowakovy a rozh. č. 2023 a 7052 sb. n. s.). Tímna bylo zmíněné usnesení moci práva a nebyl již odvolací soud oprávněn zabývat se touto námitkou a vůbec touto otázkou, opřenu o tytéž důvody, a to ani z moci úřadu (srv. rozh. č. 6104, 6545 a 5803 sb. n. s. a č. 650 Soudc. listů). Otázka ta jest pro vyšší soudy závazným způsobem vyřešena (srv. plen. usn. č. 3775 sb. n. s.). Neprávem tudíž odvolací soud přezkoumával bez rekursu usnesení prvního soudu o připustnosti pořadu práva, odvolav se na § 42 j. n. a § 240 c. ř. s. a neprávem z toho důvodu zrušil i celé řízení pro zmatečnost a odmítl žalobu. Přehlédl, že vada tato nevysílala jevo teprve v odvolací stolici (§ 42, odst. 1., věta 2. j. n.), nýbrž, že tato otázka přišla námitkou na přetřes již v první stolici a že první soud výslovným výrokem popřel nedostatek právního pořadu, tedy vyslovil jeho připustnost. Bránilo tudíž odvolacímu soudu vzhledem k důvodu zmatečnosti závazné, t. j. pravoplatné rozhodnutí prvního soudu (§ 42, odst. 3. j. n.). Nezáleží na tom, zda byly důvody prvního soudu v té otázce správné či nesprávné (srv. také Ott »Festschrift für Franz Klein«, Rechtspflege und Verwaltung, str. 69—70). Nutno stále podržeti na mysli, že žalovaná strana namítala nepřipustnost soudního pořadu vůbec — tedy i pořadu podle § 1 zák. č. 4/1918 — (a nikoli jen řádného pořadu) a že tato otázka byla pravoplatným usnesením prvního soudu zodpověděna kladně.

Odvolací soud odmítl žalobu pro nepřipustnost pořadu práva proto, že došel k přesvědčení, že jde o nárok veřejnoprávní, o němž mohou rozhodovati jen správní úřady a po vyčerpání instančního pořadu také nejvyšší správní soud podle § 2, č. 6 zák. č. 3/1918. Jen mimochodem uvedl, že k odmítnutí žaloby by musilo dojíti také v případě, že by se žalobní nárok pokládal za soukro-

m o p r á v n í, protože by vzhledem k výši předmětu sporu věc patřila před okresní soud, takže by byl krajský soud nezhojitelně nepřislušný, k čemuž jest pod následky zmatečnosti rovněž hleděti z moci úřadu (§ 43 j. n. a § 477, č. 3 c. ř. s.). Procesní soud skutečně pokládal za to, že žalobci opírají žalobu o s o u k r o m o p r á v n í titul bezdůvodného obohacení (§ 1431 obč. zák.), ale neobíral se v důsledku tohoto názoru otázkou své věcné příslušnosti; tato otázka v první stolici nebyla řešena a mohla tedy býti z moci úřadu řešena až ve druhé stolici (§ 471, č. 7, § 477, odst. 1., č. 3, § 494 c. ř. s.). Z toho důvodu musí se i dovolací soud obíratí otázkou nezhojitelné nepřislušnosti a musí k tomu cíli řešiti otázku, jaké právní povahy jest nárok žalobou vymáhaný.

Stěžovatelé jsou na omylu, snaží-li se doličiti, že § 1 zákona č. 4/1918 mluví o nárocích proti státu vůbec, a že nerozeznává mezi nároky soukromoprávními a veřejnoprávními. O soukromoprávních nárocích proti státu rozhodují soudy již podle §§ 1 a 74 j. n. a § 290 obč. zák. (srv. rozh. č. 172 sb. n. s.). Nejvyšší soud vyložil již v mnoha rozhodnutích a jest v tom judikatura i literatura zajedno, že zmíněný zákon má na mysli pouze nároky veřejnoprávní, o nichž za Rakouska rozhodoval říšský soud ve Vídni (čl. 3. zák. ze dne 21. prosince 1867, č. 143 ř. z.) a o nichž v našem státě rozhoduje podle § 1 zák. č. 4/1918 v první stolici krajský soud civilní v Praze, nejsou-li tu dány podmínky pro příslušnost nejvyššího správního soudu podle § 2, č. 6 zák. č. 3/1918 (srv. na př. rozh. č. 172, 524, 1741, 5039 sb. n. s., č. 244 a 306 Soudc. Listů, Právník 1922, str. 281, Právník 1922, str. 277 a j.). Právě pro nároky, pro něž nebyl určen ani pořad práva u řádných soudů, ani pořad správní, zřízen byl říšský soud a zřízena byla u nás příslušnost podle zák. č. 4/1918. Kde jest hledati hranici mezi tou a onou příslušností, netřeba v souzeném případě řešiti, protože — jak již řečeno — námitka nepřípustnosti pořadu práva, správně námitka nepřípustnosti zvláštního právního pořadu podle § 1 zák. č. 4/1918 byla již pravoplatně zamítnuta.

Podle toho jde toliko o řešení otázky, jakého rázu je zažalovaný nárok, zda je veřejnoprávní, či soukromoprávní.

V této příčině rozhoduje jen povaha a podstata uplatňovaného nároku, zda totiž prýští z poměru veřejnoprávního, či z poměru soukromoprávního. Na nabývacím úkonu, o nějž se nárok opírá, ne sejde, je tedy nerozhodno, že nárok, prýstící z poměru veřejnoprávního, opírá se snad o titul, jenž by jinak náležel do oboru práva soukromého, neboť i veřejné právo zná na př. institut bezdůvodného obohacení (srv. na př. § 291 zák. ze dne 15. června 1927, č. 76 Sb. z. a n. o vrácení neprávem zaplacených přímých daní), dále institut veřejných smluv, institut negotiorum gestionis a versionis in rem (srv. na př. Budwinsky 10.917 A, Bohuslav adm. 4177).

Že nárok státu proti matce žalobců na placení vojenské rodičské taxy, tedy veřejné dávky podle zákonů dříve zmíněných (a nyní

ovšem již od 1. ledna 1921 zrušených) byl svou povahou a podstatou nárokem veřejnoprávním, o tom netřeba ztráceti slov.

Než závaznost matky žalobců není totožná se závazností žalobců, ba ani není stejného původu právního. Veřejnoprávní nárok na placení taxy příslušel státu ze zákona jen proti matce žalobců, nikoliv též proti žalobcům. Zaplatili-li žalobci částku, předepsanou matce z důvodu vojenské rodičské taxy přes to, že k tomu ze zákona nebyli povinni, ať již se tak stalo proto, aby zabránili dražbě svršků, neprávem prý jim zabavených, anebo proto, že se proti státu smlouvou zavázali k zaplacení zmíněné částky, jde vždy o poměr soukromoprávní, neboť žalobci nevystupovali ve vlastnosti jako příslušníci státního svazku k placení d á v k y ze zákona povinní, nýbrž jako soukromé osoby a z téhož důvodu nevystupoval ani stát proti žalobcům jako nositel výsostní moci.

Domáhají-li se proto žalobci vrácení zaplacených peněz z důvodu bezdůvodného obohacení, jde o nárok, který se nejen opírá o titul soukromoprávní, nýbrž také prýští z čistě soukromoprávního poměru mezi žalobci a státem, tedy o nárok soukromoprávní. Tomu-li tak, náleží ovšem zažalovaný nárok *ratione valoris* před okresní soud a proto jde o nezhojitelnou nepřislušnost dovolávaného soudu. Nepochybil proto odvolací soud, když žalobu odmítl, třebaš nelze souhlasiti s napadeným usnesením, pokud se tak stalo z důvodů nepřipustnosti pořadu práva.

V této příčině bylo proto napadené usnesení opravit, jinak však zamítnouti rekurs jako neodůvodněný.

R o z h o d n u t í n e j v y š š í h o s o u d u v B r n ě z e d n e 15. l e d n a 1931, č j. R I 907/30-1. Václav Cícha.

Nepřipustnost pořadu práva pro žalobu pachtýře mýta proti soukromé straně o zaplacení mýtních nedoplatků.

První soud odmítl žalobu pro nepřipustnost pořadu práva. Rekursní soud uznal na připustnost pořadu práva. Nejvyšší soud obnovil usnesení prvního soudu z těchto důvodů:

Žalobce, jsa výběřčím mýta, povoleného obci k udržování mostu přes řeku Ohři, domáhá se na žalované firmě zaplacení nedoplatků mýta za čas od dubna 1929 do června 1930. I rekursní soud uznává, že oprávnění o b c e vybírati mýta a její další oprávnění převésti vybírání propachtováním na jinou osobu, náležejí nesporně do oboru v e ř e j n é h o p r á v a, upraveného v tomto případě českým zákonem ze dne 2. dubna 1867, čís. 32 zem. zák. V tom jest zajisté rekursnímu soudu přisvědčiti.

Rekursní soud uvádí však dále, že smlouva, kterou uzavřela obec s e ž a l o b c e m o propachtování mýtních poplatků, jest čistě soukromoprávním jednáním a že v důsledku toho jest i nárok ža-